

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VYUŽÍVÁNÍ SLUŽEBNÍCH PSŮ K PACHOVÉ
INDIVIDUÁLNÍ IDENTIFIKACI OSOB V PRŮBĚHU
TRESTNÍHO ŘÍZENÍ**

Autor práce: Markéta Benešová Štochlová
Studijní obor: Bezpečnostně právně činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Ing. Jiří Novotný
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

V první řadě bych ráda poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Novotnému za odborné vedení, cenné připomínky a metodické vedení práce.

Chtěla bych také poděkovat Oldřichu Šnytovi a mjr. Bc. Richardu Haasovi za odborné konzultace.

ABSTRAKT

BENEŠOVÁ ŠTOCHLOVÁ, M. Využívání služebních psů k pachové individuální identifikaci osob v průběhu trestního řízení : bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 54 s. Vedoucí : Ing. Jiří Novotný.

Klíčová slova: čich, metoda pachové identifikace, pach, pachová stopa, služební pes.

Cílem této bakalářské práce je analýza současného stavu metody pachové identifikace v České republice a její zakotvení zákoně. Zvláště se zaměřuje na: využití mimořádných čichových schopností psa k usvědčení pachatele trestného činu, identifikace a zajištění pachové stopy a zajištění pachového vzorku osoby. Neopomenutelnou součástí této práce je také historie služebních psů a vývoj metody pachové identifikace. Dále jsou v práci popsány čichové schopnosti psa, individuální pach, postup výchova a výcvik psa k provádění této metody, srovnání metody pachové identifikace a jejího použití v jiných státech. Závěrečnou kapitolu tvoří seznam a popis služebních plemen psů.

ABSTRACT

BENEŠOVÁ ŠTOCHLOVÁ, M. Using police dogs for individual scent identification of people during the criminal proceeding: bachelor thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 54 p. Supervisor: Ing. Jiří Novotný.

Key words: dog's smell, Method Human Scent Identification, police dog, scent, trail.

This bachelor thesis tries to analyse current state of Method Human Scent Identification in Czech Republic and related laws. With special attention to: Usage of excellent smell abilities of dogs to mark criminal offender, identification and covering of scent trails and human scent trail. Important part of this thesis is about history of police dogs and development of Method of Human Scent Identification. In next part you can find Individual smell, dog training program to fulfill this method, comparison Method of Human Scent Identification and its usage in other states. The final chapter consists of a list and description of the service dog races.

Obsah

Úvod.....	8
Metodika a cíl bakalářské práce.....	9
1. Historie služebních psů.....	10
2. Služební psi u ozbrojených složek	11
2.1 Využití služebního psa na pachové práce.....	12
2.1.1 Využití služebního psa ke sledování pachové stopy	12
2.1.2 Využití služebního psa na vyhledávání mrtvol a lidských ostatků	13
2.1.3 Využití služebního psa na vyhledávání omamných a psychotropních látek.	13
2.1.4 Využití služebního psa na vyhledávání zbraní, střeliva a munice	14
2.1.5 Využití služebního psa na vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů	14
2.1.6 Využití služebního psa na vyhledávání akceleračních.....	14
2.2 Využití ostatních psů na pachové práce	15
3. Čich psa.....	16
4. Pach	17
4.1 Člověk jako zdroj pachové stopy	17
4.2 Pach anorganických látek.....	19
4.3 Pachová stopa.....	19
4.3.1 Vznik pachových stop.....	20
4.3.2 Vyhledávání a zajišťování pachových stop.....	20
5. Kriminologická odorologie.....	22
5.1 Kriminologická olfaktorika.....	22
6. Metoda pachové identifikace.....	24
6.1 Historie metody pachové identifikace	24
6.2 Základní pojmy metody pachové identifikace	25
6.3 Metoda individuální pachové identifikace osob – olfaktorická komparace.....	26
6.4 Provádění pachové identifikace.....	27
6.5 Zásady provádění metody pachové identifikace	28
6.6 Zásady vyhledávání a zajišťování otisku pachové stopy	29
6.6.1 Vybavení kriminologického technika Policie ČR zahrnuje:	29
6.7 Odběr pachového vzorku osoby	30

6.8	Vybavení odborného pracoviště.....	31
6.9	Sterilizace vybavení	32
6.10	Vedení evidence.....	32
6.11	Výběr a výcvik vhodného psa.....	33
6.11.1	Udržování fyzické kondice a relaxační cvičení služebních psů.....	36
6.12	Výběr psovoda	37
7.	Střediska pachové identifikace.....	38
8.	Kriminalistická olfaktorika v teorii a praxi dokazování.....	40
8.1	Pachová stopa jako důkaz.....	41
8.2	Dokazování ve vztahu ke kriminalistické olfaktorice	42
9.	Metoda pachové identifikace u některých Evropských zemí.....	44
10.	Plemena psů používaných v ozbrojených složkách.....	46
10.1	Německý ovčák.....	47
10.2	Belgický ovčák	48
10.3	Dobrman	49
10.4	Rotvajler.....	49
10.5	Knírač velký.....	50
10.6	Retrívři.....	50
10.7	Ostatní vhodné psi	51
	Závěr.....	52
	Seznam použité literatury.....	53

Úvod

Dr. Edmond Locard byl zakladatelem francouzské kriminalistiky. Jednou prý řekl. „Pachatel vždy něco přidá a vždy něco odnese.“

Tato bakalářská práce analyzuje metodu pachové identifikace a její souvislost s činností kriminalistů při objasňování trestné činnosti.

První kapitoly jsou věnovány historii služebních psů a jejich širokou využitelnost na pachové práce u ozbrojených složek. Popsání čichových vlastností a rozboru pachu a hlavně lidského pachu je důležitou součástí této části.

Další části jsou věnované základnímu tématu této práce, kterými jsou kriminalistická odorologie, která je odvětvím kriminalistické techniky a zkoumá vznik, fyziologické vlastnosti a chemické složení pachu a metoda pachové identifikace, jejímu rozboru a výcviku psů a školení psovodů k provádění této metody.

Část, kde je rozebráno jakým způsobem metoda pachové identifikace napomáhá k usvědčení pachatele z trestné činnosti je nedílnou součástí této práce.

Předposlední kapitoly slouží k seznámení se s rozdílnostmi při používání metody pachové identifikace v jiných státech.

Tato práce je uzavřena popisem plemen služebních psů, kteří jsou hojně zastoupeni a využíváni v ozbrojených složkách.

Informace k této práci byly získány z dostupné odborné literatury, seriózních internetových zdrojů a konzultacemi s odborníky.

Metodika a cíl bakalářské práce

Cílen této bakalářské práce na téma Využívání služebních psů k pachové individuální identifikaci osob v průběhu trestního řízení je seznámit se prostřednictvím uceleného popisu a analýzy s metodou pachové identifikace, její využitelností v průběhu trestního řízení a s rozdílnostmi při užívání této metody u jiných států. Výsledná bakalářská práce může být následně použita jako metodická pomůcka.

V bakalářské práci bude využita metoda: analýza, deskripce, indukce a dedukce.

1. Historie služebních psů

V celé historii lidstva se současně setkáváme s velkým pomocníkem a společníkem člověka, se psem. Různí autoři datují počátky domestikace do poměrně širokého období mezi 10 000 až 35 000 lety před našim letopočtem. Prapředek psa se velice rychle dokázal přizpůsobit životu s člověkem. Potravu si našel sám ze zbytků, které člověk zanechal, a přitom pomáhal při lovu. Tak se vytvářelo mezi člověkem a psem pevné pouto soužití.

Tím, jak člověk měnil své životní podmínky, měnil i způsob využití psa a jeho význam. Za nejstarší cíleně šlechtěné psy se dají v různých oblastech považovat skupiny ovčáckých, válečnických, pasteveckých a loveckých psů. K zásadním změnám v chovu a ustálení plemenných standardů dochází ke konci 19. století.

Jedna z nestarších psaných zmínek o použití psa jako prostředku při vyšetřování trestného činu je datována do starého Řecka, do období vlády Pyrrha, panovníka Epiru v letech 300 – 275 př. n. l. Šlo o případ vraždy otroka. Jeho tělo, ležící u silnice a hlídané jeho psem našel kolem projíždějící panovník. Tělo dal spálit a psa si ponechal. Po nějaké době pes napadl během hlídky dva z procházejících vojáků. Panovník shledal oba vojáky podezřelými z vraždy otroka. Již v této pověsti je zajímavý důraz kladený na jednání psa a jeho význam ve vyšetření vraždy.

„Koncem 19. a začátkem 20. století se objevují nové poznatky o chování psů (I.P. Pavlov – teorie vyšší nervové činnosti, K. Lorenz – teorie přirozeného a naučeného chování). Pomocí nich se zdokonaluje výcvik a rozšiřují se možnosti využití psů. Ve značné míře se zavádějí policejní psi.“¹ Základy novodobé kynologie a zejména policejních psů, byly položeny v Německu. Průkopníkem na území českého státu byl rytmistr Theodor Rotter.

---

¹ RŮŽIČKA, Josef. *Pes k obraně osob a ochraně majetku aneb Člověče, neboj se, máš-li psa!*. 1. vydání, České Budějovice: DONA, 1996. 171 s. ISBN 80-85463-76-8, str. 7

2. Služební psi u ozbrojených složek

Ve většině případů, je to pes pracovního plemene, který je vyšlechtěn pro využívání u ozbrojených složek jako je Armáda ČR, Policie ČR a Vězeňská služba ČR. Jsou to převážně plemena:

- Německý ovčák
- Belgický ovčák
- Rotvajler
- Dobrman
- Retrívři
- a kříženci těchto plemen.

Jsou pečlivě vybíráni pro své povahové vlastnosti, což je nebojácnost a vyrovnaná povaha. Z vrozených vlastností využíváme jeho obrannou reakci, dobrý temperament, dobré čichové schopnosti, sluch, zrak a fyzickou zdatnost. Pro každou kategorii jsou služební psi speciálně cvičeni.

Služební pes Vězeňské služby ČR

K zajišťování úkolů vězeňské služby jsou mimo jiných prostředků využívání služební psi.

1. psi hlídkoví
  - psi všestranní
  - psi obranní
2. psi specialisté
  - psi na vyhledávání omamných a psychotropních látek

Služební pes Armády ČR

1. psi strážní a hlídkoví
2. psi specialisté
  - psi na vyhledávání omamných a psychotropních látek
  - psi na vyhledávání zbraní, střeliva a munice
  - psi na vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů

Služební pes Policie ČR

U PČR jsou používáni:

1. psi všestranní
  - psi hlídkoví
  - psi pátrací
2. psi specialisté
  - psi využitelní na metodu pachové identifikace
  - psi na vyhledávání mrtvol a lidských ostatků
  - psi na vyhledávání omamných a psychotropních látek
  - psi na vyhledávání zbraní, střeliva a munice
  - psi na vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů
  - psi na vyhledávání a detekci akceleraantů

2.1 Využití služebního psa na pachové práce

Speciálně vycvičený pes je schopen vyhledat a rozlišit pachové kriminalistické stopy, proto je kynologie organickou součástí kriminalistické odorologie. Speciálně vycvičený pes je pro policejní praxi mnohem výhodnější, než přístrojová detekční technika. Psi mají výrazně lepší rozlišovací schopnosti než přístrojové detektory pachu, a z ekonomického hlediska jsou i méně finančně nároční.

2.1.1 Využití služebního psa ke sledování pachové stopy

Každý člověk zanechává na místě svého pohybu pachovou stopu, která může být po určité době po svém vzniku nalezena a identifikována. Z těchto skutečností vychází dosud nejvyužívanější způsob použití speciálně vycvičeného služebního pátracího psa na pachové práce.

Nejčastěji se využívá pátrací pes k vyhledání pachatele po pachové stopě, která je vyhledána psem zpravidla na místě činu nebo v blízkém okolí. V této souvislosti se užívá termín „pátrání po horké stopě“. Pes je schopen vyhledat a sledovat pachovou stopu z místa činu až k pachateli, ale psovod se psem musí být povolán v co nejkratší době po spáchání činu. Nejlépe do 24 hodin.

Z této metody se vyvinuly všechny metody kriminalistické olfakce a také metoda individuální pachové identifikace.

2.1.2 Využití služebního psa na vyhledávání mrtvol a lidských ostatků

Speciálně vycvičený pes na vyhledávání mrtvol a lidských ostatků je schopen označit místo na kterém se nalézá mrtvola. Pes dokáže označit místo, kde jsou lidské ostatky zakopány pod zemí i v hloubce několika metrů a i po několika letech. Pro psa specialistu není problém označit lidské ostatky, které se nachází potopené ve vodě. Takto vycvičený pes je schopen nalézt a označit i předměty, které přišly s mrtvolou do kontaktu např. v kufříku vozidla při převozu z místa činu na místo uložení.

Ani po vyčištění prostoru kde se mrtvola nacházela se pach nezničí

2.1.3 Využití služebního psa na vyhledávání omamných a psychotropních látek

Souhrn látek, které jsou označovány za omamné a psychotropní, prekursorů a látky pomocné je uveden v přílohách 1 až 7 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Jedná se o drogy přírodní na bázi konopí (marihuana, hašiš), máku (opium, heroin), koky (kokain) a drogy syntetické (pervitin, extáze).

Výcvik psů na vyhledávání omamných a psychotropních látek je velice náročný. Není však založen na užívání a následné závislosti psa na těchto látkách, ale na hře s oblíbenou hračkou nebo pomocí pamlsků, kdy je droga přidávána do úkrytu k oblíbené hračce.

Droga uložená drogovým dealerem, nebo výrobcem v úkrytu, je pro lidský čich v podstatě nedostupná.

Psi na vyhledávání omamných a psychotropních látek jsou využíváni ke kontrole osob, zavazadel, dopravních prostředků a domovních prohlídkách.

2.1.4 Využití služebního psa na vyhledávání zbraní, střeliva a munice

Pes specialista vycvičený k vyhledávání zbraní hledá zbraně palné, střelivo a komponenty těchto zbraní. Výcvik těchto psů je v podstatě shodný s výcvikem psů na vyhledávání omamných a psychotropních látek a jejich použití se také v podstatě shoduje s těmito psy (osoby, zavazadla, dopravní prostředky, domovní prohlídky, sklady).

2.1.5 Využití služebního psa na vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů

Náplní práce psů na vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů je prohlídka terénů, objektů, dopravních prostředků, předmětů, zavazadel a osob s podezřením na výbušniny. Seznam výbušnin je velice rozsáhlý, proto je výcvik speciálních psů zaměřen na ty nejnázve dostupné.

V praxi je práce psa velice náročná, protože musí pracovat na volno, bez vodítka a bez obojku. Pokud nalezne výbušninu, nesmí se místa úkrytu ani dotknout. Označuje pasivním značením (zalehnutím).

2.1.6 Využití služebního psa na vyhledávání akceleraantů

„Úkolem psa je označit místo, kde se nacházejí zbytky akceleraantů tak, aby bylo možno je účinně zajistit pro další zkoumání.“² Používáním psů se snížily počty odebíraných vzorků na místech požárů.

Psi dokáží rozeznávat již zcela nepatrné množství hořlavých látek v původním stavu a i jejich zplodiny vzniklé hořením.

---

² Závazný pokyn policejního prezidenta č. 157/2007, závazný pokyn policejního prezidenta č. 157/2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody detekce akceleraantů pomocí služebních psů.

2.2 Využití ostatních psů na pachové práce

Je třeba se zmínit, že psiho čichu se využívá při záchranných pracích po katastrofách jako je například zemětřesení, kdy dochází ke zhroucení staveb a zavalení živých osob.

Celní správa ČR využívá psy speciálně vycvičené na vyhledávání omamných a psychotropních látek, tabáku, CD nosičů, exotických zvířat a peněz.

V soukromých sférách jsou psi cvičeni např. na vyhledávání lanýžů, termitů, rtuti, zlaté rudy a v poslední době na detekci zhoubných nádorů a tuberkulózy.

3. Čich psa

Čich psa je jeho nejdůležitějším smyslem. Dalo by se říci, že pes vidí nosem. „*Silně vyvinuté čichové ústrojí je pro psa více než pouhým prostředkem k vyhledávání potravy – používá ho k orientaci v terénu, identifikaci prostoru, věcí, zvířat a osob.*“³ Poslední výzkumy dokázaly, že v čichové sliznici psa jsou i receptory pro vnímání infračerveného záření, kterými může registrovat teplé předměty.

Ve srovnání s člověkem, jsou čichové schopnosti psa mnohonásobně vyšší. Umožňuje to především rozsah plochy čichové sliznice. Psi mají v poměru k velikosti mozku v průměru čtyřikrát větší hmotnost čichových center než člověk.

Vnímání pachu je založeno na základě chemického podráždění nervových receptorů v čichové sliznici molekulami pachu.

Čichová paměť je u psa mimořádně vyvinuta. Pes je schopen vnímat a pamatovat si nejen jednotlivé pachy, ale i celý soubor pachů, který může tvořit třeba celý region. Navíc je schopen rozlišovat jednotlivé pachy ve směsi jiných pachů. Tato schopnost je nejvíce využívána u PČR ke speciálním pachovým pracím.

---

³ RŮŽIČKA, Josef. *Pes k obraně osob a ochraně majetku aneb Člověče, neboj se, máš-li psa!*. 1. vydání, České Budějovice: DONA, 1996. 171 s. ISBN 80-85463-76-8, str. 9

4. Pach

„Původ pachu je založen na všeobecné schopnosti přírodních látek organického i anorganického charakteru uvolňovat prostřednictvím odpařování nebo sublimace jednotlivé molekuly nebo atomy, které charakterizují jejich chemické složení.“⁴ Čím je teplota vyšší, tím rychleji se pach odpařuje. Molekuly pachu jsou unášeny vzduchem a usazují se na terénu a předmětech.

Pach může být pro psa dráždivý, odpuzující, lákavý nebo bezvýznamný. Reakce organismu na určitý pach se může měnit v závislosti na významu, jaký má pro organismus v daných podmínkách. Neurčité pachy se mohou stát lákavými nebo odpuzujícími. Záleží na tom, s jakou zkušeností si je pes spojí.

4.1 Člověk jako zdroj pachové stopy

Pro výcvik psa má hlavní význam lidský pach. Každý člověk má svůj specifický pach, který je pro danou osobu jedinečný, způsobený fyziologickými procesy v organismu. Pach snadno prostupuje oděvem i obuví a dlouho se v nich drží. Nemalý vliv na složení osobitého pachu má intenzita výměny látek v organismu, onemocnění některých orgánů, složení stravy, užívání některých léků. Studium je prokázáno, že lidský pach obsahuje až několik tisíc chemických sloučenin. Individuální pach člověka je dán geneticky, proto je pro každého jedinečný. Stejně jako u daktyloskopických otisků, není dvou lidí na světě se stejným individuálním pachem.

Tvorba lidského pachu

- dýchání pokožky – pokožka stále přijímá a vyměšuje plynné látky, každý člověk má jinou chemickou skladbu těla, tedy i plyn, který póry pokožky vypařují
- pocení – pot je vylučován potními žlázami ekrinními a apokrinními. Ekrinní jsou potní žlázy rozmístěné po celém těle, nejvíce akční však na chodidlech, dlaních a na dně jamkovitých prohlubenin. Apokrinní se aktivují během dospívání. Jsou umístěny především v podpaží, kolem prsních bradavek,

---

⁴ STRAUS, Jiří., KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7, str. 46

v krajině anální a genitální. Pach vylučovaný apokrinními žlázami je schopen zaregistrovat i člověk. Osoba s citlivým čichem je schopna rozeznat blízkou osobu.

- vyměšování kožního mazu – proces mazových žláz- probíhá nepřetržitě

Individuální pach člověka se skládá:

1. osobitý pach
  - dýchání pokožky (pot)
  - vyměšování tuku
  - oddělování částecek kůže (epidermis)
2. regionální (místní) pachy
  - hlava
  - ruce
  - okolí genitálií
  - okolí análního otvoru
  - chodidla

Tyto pachy bývají většinou velmi silné. Někdy se dají rozpoznat i lidským čichem. Všechny tyto pachy mají charakteristický osobitý pach, který je stejný v každém regionálním pachu téhož tvora.

3. specifické (zvláštní) pachy
  - povolání (řezník, lékař)
  - ubytování
  - kosmetika
  - u kuřáků tabák, nikotin

Člověk je nositelem souboru pachů, které pak zanechává na místech, kde se zdržuje (místo trestného činu).

4. přidružené pachy
  - jsou součástí pachu, který je porovnáván v pachových konzervách, které vznikají při pohybu pachatele na místě trestného činu, jde zejména o pachy půdy, rostlinstva, různých mikroorganismů a prostředí ve kterém se pachová stopa nachází

4.2 **Pach anorganických látek**

Do této kategorie lze zařadit zejména pach drog, výbušnin, zbraní, akcelerantů. U všech těchto látek dochází k odpařování atomů a molekul nesoucích pach dané látky. Oproti lidskému pachu, je jejich pach jednodušší. Postupem času nemění nijak výrazně chemické složení a jejich pach je stálejší.

4.3 **Pachová stopa**

„Kriminalistická stopa, je každá změna, která je v příčinné nebo jiné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, existuje nejméně od svého vzniku do zjištění a je vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky.“⁵

Pro kriminalistickou odorologii má zásadní význam pouze lidská pachová stopa. Patří mezi biologické stopy.

„Za pachovou stopu považujeme .stopu, která je tvořena kožním tukem, potem a kožními šupinkami, které jsou lidským okem neviditelné, jsou těžší než vzduch a při pohybu se usazují na místech, kterých se osoba dotýkala, na kterých se pohybovala nebo pobývala.“⁶

Z kriminalistického hlediska je lidská pachová stopa souhrnem pachu individuálního a přidruženého.

Pachové stopy tvoří soubor pachů, který tvoří různé chemické sloučeniny, většinou plynné skupenství, proto se postupně odpařují. Přítomnost pachových stop na místě činu se pouze předpokládá. Není možné je žádnými technickými metodami zviditelnit, ale na místě trestného činu se nacházejí vždy. Jako každá kriminalistická stopa i pachová stopa po určité době zanikne. Ve značné míře jsou ovlivňovány prostředím, ve kterém vznikají. Ve chvíli, kdy se jejich koncentrace sníží pod určitou hranici, stávají se již nepoužitelnými.

Další významné pachové stopy, zkoumané v rámci kriminalistické odorologie jsou, pachové stopy drog a výbušnin. K vyhledávání těchto zdrojů pachů se využívá speciálně vycvičených služebních psů určených na jejich lokalizaci.

---

⁵MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika* 2. vydání, Praha: C.H. BECK, 2004. 583 s. ISBN 80-7179-878-9, str. 74

⁶Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky, při využívání metody pachové identifikace čl. 2, písm. j).

4.3.1 Vznik pachových stop

Vznik pachových stop není možné žádným způsobem ovlivnit a ani mu nijak zabránit. Pachové látky se samovolně odpařují z pokožky. Pach ulpívá na předmětech se kterými přišel pachatel do styku i v prostředí ve kterém se pohyboval.

„Pachová stopa nemůže být z místa svého výskytu svým původcem odstraněna jinak, než úplným zničením povrchu (mechanickým sejmutím svrchní vrstvy, požárem, pokrytím kyselinou, zakrytím silnou asfaltovou krustou a dalšími destruktivními prostředky).“⁷

4.3.2 Vyhledávání a zajišťování pachových stop

„Pachové stopy se vyhledávají a zajišťují zejména při důvodném podezření, že byl spáchán trestný čin:

- 1. právně kvalifikovaný podle právního předpisu,*
- 2. majetkového charakteru s větší škodou,*
- 3. násilný a mravnostní, jehož stupeň společenské nebezpečnosti je vyšší,*
- 4. s použitím nástražného systému, pokud zůstal zachován nebo nespustěn,*
- 5. náročný z hlediska objasnění trestní věci, nebo není-li dostatek jiných kriminalistických prostředků či důkazů k jeho objasnění, jestliže o tom rozhodne vedoucí služební funkcionář.“⁸*

Pachové stopy jsou zajišťovány při ohledání místa trestného činu, případně na místech, která s trestným činem souvisejí. Při jejich vyhledávání je třeba brát ohled na jejich specifické vlastnosti. K odběru se vybírají místa a předměty, kde je pravděpodobnost výskytu pachové stopy. Jsou to místa se kterými přišel pachatel do kontaktu např. sedadlo vozidla, volant, zásuvky nábytku, vyražené dveře, rám okna, kliky dveří, použité nástroje, odhozené předměty, zbraně. Následně také části oblečení nebo použité rukavice. Stopy na předmětech mohou být spojeny s dalšími stopami, proto je nutné při zajišťování pachové stopy, nepoškodit stopy ostatní (daktyloskopické).

---

⁷ STRAUS, Jiří., KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7, str. 68-69

⁸ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky, při využívání metody pachové identifikace čl.7.

Pachovou stopu je možné zajistit už z jednoho vlasu nebo chlupu s váčkem. Pokud jsou zajišťovány přetržené nebo ustřižené vlasy, které nemají vlasový váček, je jich třeba zajistit alespoň pět. Čím více je vlasů s vlasovým váčkem, tím kvalitnější pachová stopa je zajištěna.

Pachové stopy musí být odebrány přednostně před ostatními stopami, aby nedošlo ke kontaminaci. Do té doby je nutné zabránit pohybu nepovolaných osob.

Pachové stopy zajišťuje kriminalistický technik nebo psovod – specialista. K zajišťování stop se používají vždy čisté a sterilní nástroje (pean, pinzeta) a chirurgické rukavice z důvodu možného přenosu mikroorganismů, které by mohli zapříčinit rozklad pachové stopy a pozměnění jejího složení. Pachové stopy se odebírají na speciální sterilní textilií tzv. aratex, který se pinzetou přiloží na pachovou stopu a překryje se aluminiovou folií. Po uplynutí minimálně 30 minut se po sejmutí folie aratex uloží zpět do obalu (sterilní sklenice) a uzavře. Sklenice je opatřena modrým štítkem s popisem a spolu s potřebnou dokumentací odeslána ke zkoumání do střediska kde je prováděna metoda pachové identifikace.

Pachové stopy se ukládají do vhodných obalů – skleněné nádoby a sáčky. Pokud nelze odebrat pachovou stopu běžným způsobem, je možné nasátí pachové stopy do injekční stříkačky nebo plastové lahve.

5. Kriminalistická odorologie

Odorologie

„Odorologie je vědeckým oborem, jehož předmětem zkoumání je vznik, vlastnosti a složení pachu, které mohou být analyzovány přístrojovou fyzikálně chemickou analýzou, nebo určovány (ztotožňovány, detekovány) na základě organoleptické (smyslové) schopnosti živočichů vnímat částičky pachových látek označovaných pojmem odoranty, které se při určitém objemu a koncentraci odlučují do okolního ovzduší.“⁹

Kriminalistická odorologie

„Kriminalistická odorologie je odvětvím kriminalistické techniky zkoumající vznik, fyzikální vlastnosti a chemické složení pachu osob a věcí s cílem určit jeho skupinovou příslušnost nebo jeho individuální identifikaci.“¹⁰ Úkolem kriminalistické odorologie je vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop.

Jedná se o poměrně mladý vědní obor. V praxi se využívá k usvědčení přítomnosti pachatele na místě trestného činu. Od 70. – 80. let 20. století je pachová stopa nevyvratitelným a podpůrným důkazem pro trestní řízení.

Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 13. 1. 2003 určuje metodiku využití prostředků kriminalistické odorologie, které slouží k vyhledávání kriminalistických stop podle jejich pachové příslušnosti.

5.1 Kriminalistická olfaktronika

Kriminalistická olfaktronika je součástí odorologie, kdy se ke zkoumání pachů používají technické (přístrojové) metody. Především se používá fyzikálně – chemická metoda plynové chromatografie. Chromatograf analyzuje složení látky. V dnešní době se již používají mobilní elektronické analyzátoři pachu (elektronický nos), které byly v zahraničí uvedeny na trh.

---

⁹ STRAUS, Jiří., KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7, str. 26

¹⁰ STRAUS, Jiří., KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7, str. 26

„Kriminalistická olfaktorika je z hlediska trestního práva procesního a kriminalistiky sice metodou objektivní, avšak stále není možno ji použít jako důkazní prostředek k individuální identifikaci osob.“¹¹

Žádný z těchto přístrojů do dnešní doby není schopen nahradit citlivý a naprosto spolehlivý čich služebního psa.

---

¹¹ STRAUS, Jiří., KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7, str. 41

6. Metoda pachové identifikace

6.1 Historie metody pachové identifikace

Srovnávání otisku pachové stopy bylo využíváno již po první světové válce a to tak, že pokud pachatel na trase útěku z místa činu ztratil, nebo odhodil nějaký předmět, mohl být později s pomocí pachové stopy zanechané na předmětu identifikován služebním psem. Pokud byla osoba zadržena, mohla být provedena zkouška. Tato zkouška se prováděla tak, že pes byl po načichání pachu z doličné věci uveden k řadě nezúčastněných osob, mezi kterými se nacházela osoba pachatele. Pes osobu pachatele označil podle stejného pachu jako na doličné věci.

.V roce 1958 se na základě politických rozhodnutí začala touto problematikou zabývat Speciální škola pro služební psy a psovody Ministerstva vnitra SSSR. Počátkem 70. let se již pokusy a zkoušky se ztotožňováním lidského pachu prováděly vědeckým výzkumem ve Všesvazovém vědeckovýzkumném ústavu Ministerstva vnitra SSSR.

V roce 1970 začala experimentovat s metodou pachové identifikace policie v bývalé NDR, kde metodiku výcviku rozšířili a poskytli dle dohody spřáteleným zemím. V listopadu 1973 Pracovníci Veřejné bezpečnosti ČSSR Vlček a Suchomel byli vysláni na studijní pobyt do bývalé NDR kde byli proškoleni.

Během roku 1973 se prováděla příprava pracoviště v Praze Břežanech a zaváděna metoda pachové identifikace do praxe. Byly zahájeny první výcvikové kurzy. Zároveň také probíhal další výzkum této metody, například uchování lidského pachu z několika vlasů.

V témže roce se začala postupně budovat střediska pro tuto metodu, která působila nejprve v provizorních podmínkách a postupně se začínala budovat specializovaná pracoviště. Tato střediska byla umístěna v Praze, Plzni, Ústí nad Labem, Ostravě, Brně, Českých Budějovicích a Bratislavě. Jako výcvikové středisko sloužily Břežany.

V počátcích byla metoda zařazena pod službou kriminální policie jako režimové pracoviště, které podléhalo utajení a sloužilo jako operativní prostředek. Tato speciální činnost byla upravena směrnicí Federálního Ministerstva vnitra č. j. VB/F-021-R-77 Tajné – Směrnice pro využívání metody pachových konzerv ve Sboru národní bezpečnosti.

V průběhu několika roků prokázala metoda své opodstatnění a vzhledem k žádostem některých soudů byla v přípravném řízení provedena a výsledků využito v dalším průběhu trestního řízení.

V roce 1989 byla tato metoda Informační věstníkem VB č. 4 ze dne 12. 6. 1989 a rozhodnutím náměstka ministra vnitra ČSSR ze dne 28. února 1989 odtajněna.

Po roce 1990 byly zahájeny legislativní práce na vytvoření Závazného pokynu policejního prezidenta k využívání metody pachové identifikace, které byly dokončeny v roce 2002. V tomto roce byl také schválen a vydán. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 140/2002, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie ČR při využívání metody pachové identifikace. Tento závazný pokyn představuje v oboru olfaktoricky výraznou změnu, neboť jím byla nastoupena cesta k uznání olfaktoricky jako důkazního prostředku.

Aktuální je Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie ČR při využívání metody pachové identifikace.

6.2 Základní pojmy metody pachové identifikace

Místo činu - místo, kde byl spáchán trestný čin, nebo s místem činu souvisí.

Odborné pracoviště – pracoviště pro provádění metody pachové identifikace.

Proškolený policista – příslušník Policie ČR, který absolvoval školení k odebrání pachových vzorků osoby.

Psovod specialista – policista, který zdárně dokončil výcvik pro psovody na metodu pachové identifikace a byl zařazen na odborné pracoviště.

Služební pes – speciálně vycvičený pes na metodu pachové identifikace pro potřeby Policie ČR.

Pach – je podíl odpařených nebo odsublímovaných molekul nebo atomů, které se vyskytují ve vzduchu a svým složením charakterizují osobu nebo objekt, ze kterých pochází.

Pachová stopa – stopa, kterou tvoří kožní šupinky, pot, kožní tuk a jiné látky které se bez přičinění člověka s jeho těla samovolně odlučují.

Pachový snímač – sterilní textilie pohlcující i nepatrné množství pachu, nazývaná výrobní značkou Aratex.

Otisk pachové stopy (OPS) – pachová stopa odebraná na místě činu.

Pachová konzerva – skleněná nádoba s hermetickým uzávěrem, ve které je vložen pachový snímač.

Pachový vzorek osoby – pachová konzerva s otiskem individuální pachové stopy odebrané z těla osoby.

Cvičná pachová konzerva – pachová konzerva porovnávaná a porovnávací s otiskem pachové stopy a pachového vzorku osoby obdobného charakteristického pachu jako porovnávané pachové stopy případu.

Bezpečnostní sáček – pevný igelitový sáček do kterého se ukládá pachová konzerva při transportu na odborné pracoviště.

Přepravní obal – kufr na přepravu pachových konzerv.

Náhodná zajímavost – slouží k vyloučení nežádoucí reakce služebního psa na pachovou stopu z porovnávaného případu.

Kóje – speciální odhlučňovaná místnost se stálou teplotou a vlhkostí, kde se provádí metoda pachové identifikace.

Základní postoj – psovod stojí rovně, ruce u těla, vodítko v pravé ruce a pes sedí u jeho levé nohy s levou lopatkou na úrovni lýtku.

6.3 Metoda individuální pachové identifikace osob – olfaktorická komparace

„Porovnávání pachové stopy sejmuté na místě trestného činu s pachovým vzorkem ztotožňované osoby lze olfaktorickou metodou potvrdit nebo nepotvrdit přítomnost porovnávané osoby na místě, kde byl spáchán trestný čin nebo kontakt osoby s doličným předmětem.“¹²

Pachovou identifikaci provádí psovod specialista odborně vyškolený pro tuto činnost se speciálně vycvičeným psem, který je schopen přítomnost pachu podezřelé osoby na místě činu potvrdit nebo vyloučit. Obojí je hodnoceno jako pozitivní výsledek.

Touto metodou lze provádět individuální identifikaci osob speciálně vycvičeným psem. Metoda pachové identifikace je založena na krátkodobé čichové paměti (pes označuje pouze shodný pach, který si načichal). Dlouhodobá čichová paměť je využívána například na vyhledávání omamných a psychotropních látek, výbušnin, zbraní apod. Vychází z individuality pachu každé osoby, která je geneticky

---

¹² STRAUS, Jiří., KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7, str. 120

podmíněna. Podobně jako u daktyloskopie, kde neexistují dvojce stejné otisky prstů, nemá žádná osoba stejný individuální pach s jinou osobou. Je podloženo vědeckým výzkumem, že ani jednovaječná dvojčata nemají shodný pach i když žijí a pohybují se na stejných místech.

Metoda pachové identifikace osob ve své podstatě spočívá ve srovnávání pachu, který byl odborně odebrán na místě trestného činu a pachu, který byl odebrán osobám, jejichž přítomnost na místě činu nebo kontakt s důležitými věcmi pro trestní řízení mají být pachovou zkouškou ověřeny.

„Pachové konzervy s pachovými stopami i srovnávací pachové vzorky mohou být standardně použity k srovnávání pachů nejdříve po 24 hodinách od jejich sejmutí a nejdříve 10 hodin po dodání na odborné pracoviště, pokud není z důvodu nebezpečí prodloužení nutno provést porovnání dříve.“¹³ Po tuto dobu se pach v konzervách stabilizuje.

Pachové konzervy se uchovávají různě dlouhou dobu podle závažnosti skutku.

Porovnávání by se mělo provádět na jednom pracovišti, aby nedošlo k přenosu pachů. Není vyloučeno další použití pachové stopy, ale je zde nebezpečí odvětrávání pachu.

6.4 Provádění pachové identifikace

- Práce psa specialisty na metodu pachové identifikace probíhá ve speciálních odhlučněných a k této práci určených místnostech. Důraz je kladen na sterilitu tohoto prostředí.
- Na zemi je v řadě rozmístěno 7 postů, do kterých se umísťují pachové konzervy.
- Pes pracuje na vodítku vedený psovodem, nebo může být upevněné na lanku s kladkou, které je vedeno pod stropem. Také je možné pracovat se psem na volno.
- Psovod dá načichat psovi z pachové konzervy a pes provede srovnání pachů se vzorky umístěnými v postech. Psovod postupuje vždy za psem od jednoho postu ke druhému, aby ho nemohl nijak ovlivňovat. Shodný vzorek označí zalehnutím.

---

¹³ STRAUS, Jiří., KLOUBEK, Martin. *Kriminalistická odorologie*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7, str. 120

- Pokud pes značí shodnost vzorku, tak se provedení opakuje ještě dvakrát s umístěním vzorku do jiných postů, aby bylo možné si ověřit správnost označení.
- Srovnávání pachů je prováděno v těchto variantách:
  - a) pachový vzorek osoby s otiskem pachové stopy (od osob k místu činu)
  - b) pachový vzorek osoby s pachovým vzorkem osoby (od osoby k osobě)
  - c) otisk pachové stopy s otiskem pachové stopy (otisk pachových stop z míst činů navzájem)
  - d) otisk pachové stopy s pachovým vzorkem osoby (z místa činu k osobě)

Varianta při níž vycházíme od otisku pachové stopy k pachovému vzorku osob podezřelých je velmi úsporná, protože v poměrně krátké době může být prověřena velká skupina osob.

Metoda pachové identifikace je založena na krátkodobé pachové paměti psa. Dlouhodobá paměť je využívána na vyhledávání drog, výbušnin, zbraní, kdy je látka psovi vtiskávána do dlouhodobé paměti.

6.5 Zásady provádění metody pachové identifikace

„Před zahájením olfaktorické komparace musí být provedena kontrola náhodné zajímavosti pachové stopy. Za pachovou konzervu s pachovou stopou z objasňovaného případu je umístěna cvičná pachová konzerva a služebnímu psovi je dán k načichání cvičný pachový vzorek se shodným pachem. Pokud služební pes mine pachovou konzervu případu a označí pouze cvičnou pachovou konzervu, je náhodná zajímavost pachové konzervy zkoumaného případu vyloučena. Označí-li však pes jinou pachovou konzervu, nelze ji pro další srovnávání pachů použít.“¹⁴

Při srovnávání pachu, je třeba do ostatních postů použít vzorek stejným charakteristickým pachem. Jde o charakteristický pach profesí (řezník, lakýrník, lékař) nebo charakteristický pach určitých míst (čerpací stanice, prodejny masa, kravíny) a v neposlední řadě je třeba dbát na to, že charakteristický pach mají i příslušníci různých etnických skupin.

---

¹⁴ KLOUBEK, M. *Kriminalistická metoda olfaktorické identifikace osob*. Praha: Policejní Akademie ČR. Katedra kriminalistiky, 2007. 177 s. Vedoucí disertační práce prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc. str 60-61

Po načichání pachové konzervy musí být časová prodleva od 30 vteřin do 2 minut, než započne pracovat na řadě srovnávacích konzerv. Záleží na typu vyšší nervové činnosti a s tím související povahou psa.

6.6 Zásady vyhledávání a zajišťování otisku pachové stopy

- Otisk pachové stopy se zajišťuje všude, kde se dá na základě stop předpokládat pohyb nebo činnost pachatele.
- Snímání otisku pachové stopy je prvním technickým úkonem na místě činu – provádí je školený technik po schválení postupu práce vedoucím výjezdové skupiny.
- Při závažných trestných činech snímá otisk pachové stopy psovod specialista.
- Před snímáním otisku pachové stopy musí být místo činu zabezpečeno před vstupem nepovolaných osob.
- Otisk pachových stop se snímá pouze z míst a předmětů, s nimiž měl pachatel intenzivnější kontakt (smrtící nástroj, otisk obuvi, zanechané věci, otvory jimiž pachatel prolezl na místo činu, u mrtvol z doteků při vlečení nebo škrcení apod.).
- Důslednost technika při manipulaci s pachovým snímačem a s obaly pachových konzerv – nesmí docházet k osobním dotekům pracovníků.
- Aby se zabránilo vzniku falešného spojovacího pachu mezi otiskem pachové stopy a pachovým vzorkem osoby nesmí jeden pracovník odebírat oba vzorky náležející k témuž případu.
- Používání sterilních nástrojů.

6.6.1 Vybavení kriminalistického technika Policie ČR zahrnuje:

- minimálně dva kompletní náhradní kufry určené k výměně
- nejméně 6 ks pachových konzerv
- krabice kovová, sterilizovatelná obsahující nejméně 10 ks pinzet, peánů a nůžky – vše ve sterilních obalech
- nejméně 3x soupravu chirurgických rukavic

- dostatečné množství hliníkové fólie, štítků, tiskopisů a lepicí pásky
- psací potřeby
- nejméně 6 ks bezpečnostních sáčků na pachové konzervy

6.7 Odběr pachového vzorku osoby

Pachové vzorky osoby, dříve nazývané srovnávací pachové konzervy, jsou osobám odebírány k důkazu jejich přítomnosti na místě trestného činu, nebo k prokázání kontaktu s doličným předmětem. Každý je povinen podrobit se tomuto úkonu.

Každé osobě se odebírají zpravidla dva vzorky na dva snímače a jsou samostatně uloženy do obalů. V případě sériové trestné činnosti se odebírá odpovídající množství vzorků.

Odběr pachového vzorku osoby smí provádět jen speciálně vyškolený policista, který je stejného pohlaví jako osoba již je vzorek odebírán. Pokud se odběr vzorku provádí u zadržené osoby, tak je nutné ho provést před umístěním do vazby z důvodu vyloučení pachového pozadí věznice. Jestliže se zajišťuje pachový vzorek od více osob ve stejném případě, musí každý vzorek odebrat jiný policista, aby nedošlo k nežádoucí spojitosti pachu.

Odebírání pachového vzorku osoby se provádí podobně jako snímání pachové stopy. Sterilními nástroji je přiložen pachový snímač – aratex na holé tělo osoby a ponechán minimálně 20 minut a poté stejnými nástroji odstraní a uloží do pachové konzervy a uzavře.

Pachová konzerva je uložena do ochranných sáčků.

Odběr pachových vzorků se neprovádí v místech, kde dochází k nadměrnému pocení (podpaží), dále se neodebírají z oblasti genitálií a řitního otvoru.

Porovnávaná osoba nesmí mít na sobě zapůjčené oblečení, oděv s výrazným pachem a nesmí se dotýkat rukama pachového snímače z důvodu zavlečení cizích pachů.

Pachové konzervy musí být opatřeny štítky s popisem a datem odběru.

Otisk pachové stopy i pachový vzorek osoby se mohou použít ke srovnávání pachů až po 24 hodinách od jejich snímání. Po tuto dobu se pach ve sklenicích vyvíjí a prosakuje celým pachovým snímačem. Pokud je z taktického hlediska nutno provést srovnávání dříve, musí se po 24 hodinách opakovat.

6.8 Vybavení odborného pracoviště

Vybavení pracoviště, kde je prováděna pachová identifikace musí být vybaveno dle předpisů.

Srovnávací místnost o rozměrech 12 x 2 m opatřena protiskluzovým povrchem (kóje), teplota v místnosti 18° - 22°, chráněna před hlukem a rušivými pachy, vlhkost vzduchu 60%, kvalitně osvětlená, klimatizovaná, s omyvatelným povrchem a stěnami, s možností vytápění, vhodně umístěné pozorovací okno, kamera, 7 postů pro umístění pachových konzerv s mezerami 100 až 150 cm, police k odkládání pachových konzerv, manipulační stolek, menší stolek pro potřeby načichávání, nosič na pachové konzervy, nádoba na pamlsky pro psa, teploměr, tlakoměr, vlhkoměr, germicidní zářič pro sterilizaci prostředí

Sterilizační místnost minimálně 3 x 3 m velká, která je vybavena přívodem teplé a studené vody, dvojitým dřezem, parním autoklávem, sterilizátorem, horkovzdušnou sušičkou, sterilizačními bubny, nerezovými podnosy na nástroje, kovovými pouzdry na sterilní nástroje, manipulačním stolem, policí k odkládání použitých obalů, sterilních obalů, roštem na odkapávání obalů, germicidním zářičem na sterilizaci prostředí, myčkou nádobí

Sklad potřeb pro zhotovování pachových konzerv navazující na sterilizační místnost je o minimální velikosti 3 x 3 m vybaven policemi na materiál, dostatečnou zásobou obalů s víčky, pachovými snímači, hliníkových folií, štítků na obaly, tiskopisů, bezpečnostních sáčků, zásobou kufrů na přepravování pachových konzerv, peánů, pinzet, tampónových a háčkových kleští, nůžek na dělení snímače pachu.

Sklad pachových konzerv – rozměry závisí na počtu uložených pachových konzerv, osvětlený, suchý se stálou teplotou 22°C, větratelný, pachové konzervy nesmí být vystaveny slunečnímu záření, sklad je vybaven policemi na jejich uložení, dvěma manipulačními stolky a přenosnými schůdky

Kancelář psodů specialistů je vybavena psacími stoly, skříní na spisy, uzamykatelnou kovovou registrační skříní, telefonem, psacím strojem, počítačem s programem na metodu pachové identifikace, monitorem pro přenos a nahrávání barevného signálu ze srovnávací místnosti

Prostor zajišťující ustájení služebních psů v typizovaném kotci.

6.9 Sterilizace vybavení

Sterilizují se nástroje určené k manipulaci s pachovým snímačem, pachový snímač, pachové konzervy. Pachové konzervy a víčka se nejprve omyjí teplou vodou se saponátem, opláchnou a potom se sterilizují v horkovzdušném sterilizátoru.

Sterilní nástroje se poté ukládají do kovových pouzder, balí nebo zavařují do hliníkové folie.

Pachové snímače se sterilizují v parních vysokotlakých autoklávech. Po vysušení v sušičce se vkládají sterilní pinzetou do sterilních konzerv a uzavírají sterilním víčkem

Vše se ukládá v sadách, které používají policejní technici.

6.10 Vedení evidence

Vedení evidence pachových stop ve středisku metody pachové identifikace je jednou z velmi důležitých činností pracovníků střediska. Již první důležitou činností při přejímání pachových konzerv je jejich evidence. Všechny otisky pachových stop se zapisují do jednotného programu, kde je přiřazené pořadové číslo, které se vyznačí na každý příslušný otisk pachové stopy. To samé se provádí při přijetí pachového vzorku osoby.

Odborné pracoviště vede evidenci:

- pachových konzerv s otisky pachových stop
- pachových vzorků osoby
- porovnávání
- statistickou evidenci

Otisk pachové stopy se označuje modrým štítkem a pachový vzorek osoby červeným.

6.11 Výběr a výcvik vhodného psa

Výběr

Vhodní psi pocházejí ve většině případů z chovatelských stanic Policie ČR, kde je chováno plemeno Německý ovčák pro jeho všestrannost, vyrovnané povahy a nenáročnost na ustájení. Chovatelské stanice jsou v Prackovicích nad Labem a v Domažlicích.

Štěňata jsou převzata psovodem ve věku 7 – 9 týdnů. Roční nebo rok a půl staří psi pochází ze středisek, kde se provádí předvýchova (tj. socializace – přivýkání na lidi, zvířata, dopravní ruch, prostředí) a základní výcvik, který spočívá v rozvíjení kořistnického pudu, čichových vlastností a základní poslušnosti.

Dále je tu možnost vykoupení vhodného jedince z civilní sféry. Tento však musí splňovat předpoklady pro práci specialisty.

Vhodní psi jsou vybírání velice pečlivě, protože metoda pachové identifikace je velice náročnou pachovou disciplínou. Je náročná jak na fyzickou stránku, tak i na psychiku psa. Cvičený pes rozpozná téměř deset milionů různých pachů.

Pro činnost psa specialisty na metodu pachové identifikace jsou vybírány převážně feny. Vybraný jedinec by měl mít předpoklady pro všestranný výcvik:

- dobrý temperament
- vyrovnanou povahu
- nebojácnost v místnosti
- dobré čichové schopnosti
- dobrý kořistnický pud
- maximální chuť přijímat potravu
- dobrý zdravotní stav
- 18 až 30 měsíců

Výcvik

U štěněte začíná výcvik výchovou a socializací. Štěně si přivýká na jméno a je postupně socializováno, což znamená přivýkání na lidi, zvířata, dopravní ruch. Nezanedbatelnou část výcviku štěněte tvoří pohyb po různém povrchu nacházejícím se v různých místnostech.

Není žádoucí, aby pes při přechodu například z dlaždic na lino, reagoval na změnu povrchu.

Základní výchovou se štěněti vštěpují základní hygienické návyky a pravidla co se smí a co ne. V těchto fázích je také štěně trestáno. Nejde o bití. Tyto tresty jsou přizpůsobené tak, že připomínají trestání při výchově ve smečce. V některých případech postačí zvýšení hlasu. V jiných, závažnějších, je štěně vytaháno za kůži na krku. Tímto způsobem trestá štěněta jejich matka.

Proto je třeba, aby tyto činnosti vykonával psovod, který je vyrovnaný a trpělivý povahy.

Štěně by mělo zvládnout:

- přivyknutí na jméno
- přivolání
- socializaci
- přetahování o hadr (rozvíjení kořistnického pudu)
- aportování míčku
- přivyknutí na obojek a vodítko
- štěkání na povel
- cviky sedni, lehni vstaň
- vyhledávání předmětů v terénu
- návyk na střelbu
- nácvik stopování

Výcvikem mladého psa se zdokonalují základní návyky a rozpracované cviky. Pokračuje zejména rozvíjení kořistnického pudu další fází, což jsou zákusy do jutového peška nebo ochranného rukávu.

Při nácviku aportu je využito naučené přinášení míčků. Pokračuje se cvikem přinášení dřevěné činky.

Pes je učen ovladatelnosti na vodítku. Výcvik spočívá v chůzi u nohy, kdy lopatka psa je na úrovni lýtky psovoda. Pes psovoda následuje v libovolném tempu chůze, kdy jsou prováděny obraty vlevo, vpravo a čelem vzad. Tyto obraty se provádí i v základním postoji a pes se přiřazuje k psovodově levé noze. Cviky sedni, lehni, vstaň se učí na posunky rukou.

Odložení psa se učí ve dvou variantách, a to odložení za pochodu, kdy psovod postupuje s neupoutaným psem na vodítku a na povel „lehni“ pes zaujme ihned požadovanou polohu a psovod postupuje dál, pak se otočí a vrací se ke psovi. Druhá

varianta je dlouhodobé odložení. Psovod dá psovi povel „lehni a zůstaň“. Pes na určitou dobu zůstane ležet na místě a psovod odejde na danou vzdálenost.

Štěkání na povel je již rozpracované ze štěněčího věku. Konečná podoba tohoto cviku je taková, že psovod stojí v základním postoji se psem posazeným u levé nohy a po zaznění povelu „štěkej“, pes výrazně zaštěká.

Vysílání vpřed s odložením probíhá tak, že psovod vyše psa zvukovým povelům a posunkem, kdy mu ukáže směr, kterým má pes běžet. Po odběhnutí psa na určitou vzdálenost pes dá psovi povel „lehni“ a po zaujmutí požadované polohy ho přivolá zpět.

Zvládnutí překážek bývá při výcviku pro psa zábava. Jde o překonání 1 m vysoké překážky aniž by se jí pes dotkl, skok šplhem přes bariéru a kladinu vysokou, která je z každé strany opatřena žebříkem.

Cvik plazení je zábavou pro psa i psovoda. Záleží ovšem na terénu ve kterém je cvik vykonáván.

Stopování je pro psa přirozenou vrozenou vlohou. Je třeba těchto vloh využít a směřovat do požadované formy.

Speciální výcvik na metodu pachové identifikace

Pes i psovod se musí zúčastnit základního výcvikového kurzu ve výcvikovém středisku. Tento kurz trvá 15 týdnů. Kurzu se může zúčastnit i nový psovod se psem již starším, nebo s novým mladým psem. Po absolvování základního kurzu je tu ještě kurz určený pro mladé psy – doškolovací kurz. Délka tohoto kurzu je 10 týdnů. Pokud pes úspěšně absolvuje kurz, je mu zadána kategorie psa specialisty pro metodu pachové identifikace. Tato kategorie není platná po celý život psa, ale je nutné ji každý rok obnovovat účastí a předvedením dovedností na kondičním, 3 týdny trvajícím kurzu.

Výcvik psa k olfaktorické komparaci je rozdělen do pěti fází:

První – pes se učí chodit kolem jednotlivých postů v kóji ve kterých jsou obaly pachových konzerv (sklenice) a v nich pamlsky

Druhá – pes se učí vyhledávat a označovat pamlsky. V této fázi již nejsou ve všech sklenicích, ale jen v některých.

Třetí – pes hledá pachovou konzervu ve které je nosič pachu s pachem psovoda. V ostatních konzervách jsou sterilní nosiče pachu. Pokud pes nález označí zalehnutím, je odměněn pamlsky.

Čtvrtá – pes hledá opět pachovou konzervu s pachem psovoda, ale již mezi cizími pachy. Po úspěšném nalezení je opět odměněn chválou a pamlsky.

Pátá – pes hledá pach cizí osoby, jejíž pachový vzorek dostal od psovoda k načichání. Pokud pes konzervu nalezne a označí je odměněn pochvalou a pamlskem. Odměněn pochvalou a pamlskem je i tehdy, když žádnou z pachových konzerv neoznačil, z důvodu, že stejný pach nebyl mezi sklenice zařazen.

6.11.1 Udržování fyzické kondice a relaxační cvičení služebních psů

Při práci ve srovnávací místnosti provádějí služební psi stereotypní činnost. V zájmu kompenzace tohoto nepříznivého faktoru provádí psovod se služebním psem pravidelnou kondiční přípravu ve vhodném terénu. Provádí se pomocí jízdního kola nebo běžeckého trenažéru, tak aby pes stejnoměrně klusal. Doba klusu se určuje podle fyzického stavu psa. Po delším odpočinku je nutno dobu klusu úměrně přizpůsobovat.

Relaxační cvičení se provádí hrou s oblíbenými předměty psa (gumové míčky). Házení a přinášení, přetahování se o tyto hračky s psovodem.

6.11.2 Co s vysloužilým služebním psem?

Pes s příchodem vyššího věku ztrácí postupně výrazné čichové vlastnosti. Tento jev lze pozorovat u některých jedinců již od sedmého roku věku. V osmém roce bývá zpravidla vyřazen. Ztráta výrazných čichových schopností nemusí být vždy důvodem k vyřazení. Důvody pro které je pes vyřazen určují způsob vyřazení. Pokud se jedná o závažné zdravotní potíže, bývá pes utracen. Jestliže je pes po zdravotní stránce v pořádku je nabídnut na dožití do civilní sféry. V případě zájmu o psa, má přednost psovod který s ním pracoval.

Pes je předán, bez finančních kompenzací.

6.12 Výběr psovoda

Výběr psovoda specialisty musí být velice pečlivý. Jednou chybou je možné znehodnotit celý náročný výcvik psa a pes je již pro další práci metody pachové identifikace nepoužitelný.

Základní podmínkou je absolvování základního kurzu psovodů a základního kurzu pro metodu pachové identifikace. Psovod musí mít odbornou policejní praxi v přímém výkonu nejméně 5 let, kynologickou praxi minimálně 3 roky, klidnou a rozvážnou povahu, bystré a pohotové jednání. Psovod jako kompletní podnět působí na svého psa celým svým zevnějškem, chováním, modulací hlasu, pachem.

7. Střediska pachové identifikace

V současné době má Policie ČR 9 středisek, kde se provádí metoda pachové identifikace. Střediska spadají pod Krajská ředitelství. V každém středisku bývají k dispozici na metodu pachové identifikace většinou 2 až 3 psovodi. Výcvikové středisko pro metodu pachové identifikace se nachází v Bílé Hoře u Plzně.

Statistika využití služebního psa na metodu pachové identifikace ve středisku Policie ČR v Domašíně:

Tab. 1 – Statistika MPI střediska policejních psů Domašín za r. 2007

MPI	Násilná TČ případů / OPS	Majetková TČ případů / OPS	Ostatní TČ případů / OPS	Celkem případů / OPS
Přijato případů	131/305	457/947	37/63	625/1315
Zpracováno případů	63/187	208/457	7/15	278/659
Pachová shoda	70	140	10	220
Ztotožněných osob	70	143	10	223
Vyloučených osob	117	320	5	442

Tab. 2 – Statistika MPI střediska policejních psů Domašín za r. 2008

MPI	Násilná TČ případů / OPS	Majetková TČ případů / OPS	Ostatní TČ případů / OPS	Celkem případů / OPS
Přijato případů	145/367	285/656	35/78	465/1101
Zpracováno případů	73/222	90/243	14/30	177/495
Pachová shoda	61	59	13	133
Ztotožněných osob	61	60	13	134
Vyloučených osob	12	30	1	43

Tab. 3 – Statistika MPI střediska policejních psů Domašín za r. 2009

MPI	Násilná TČ případů / OPS	Majetková TČ případů / OPS	Ostatní TČ případů / OPS	Celkem případů / OPS
Přijato případů	138/339	309/638	60/111	507/1088
Zpracováno případů	94/288	143/336	16/42	253/666
Pachová shoda	47	72	9	128
Ztotožněných osob	47	73	9	129
Vyloučených osob	242	265	33	540

Tab. 4 – Statistika MPI střediska policejních psů Domašín za r. 2010

MPI	Násilná TČ případů / OPS	Majetková TČ případů / OPS	Ostatní TČ případů / OPS	Celkem případů / OPS
Přijato případů	114/292	384/809	70/80	538/1181
Zpracováno případů	72/211	144/352	11/21	227/587
Pachová shoda	46	63	15	124
Ztotožněných osob	46	63	15	124
Vyloučených osob	165	2950	6	461

8. Kriminalistická olfaktorika v teorii a praxi dokazování

Metoda pachové identifikace není v českém trestním právu procesním jako důkazní prostředek nikde uvedena. Vždy záleží na rozhodnutí soudce, jak bude hodnotit věrohodnost tohoto důkazního prostředku. Zákon 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním je v § 89 odst. 2 uvádí: „*Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.*“¹⁵ Identifikace pomocí metody pachové identifikace se týká zejména odst. 1 písm. b) §89 kde se říká, že úkolem identifikace je dokázat zda skutek spáchal obviněný.

Metoda pachové identifikace je nejvíce využívána v rámci dokazování při násilné trestné činnosti jako jsou vraždy, loupežné přepadení, ublížení na zdraví, mravnostních násilných trestných činů, omezování osobní svobody. Všechny tyto skutky jsou vysoce společensky nebezpečné. Dále se využívá při nalezení nástražných výbušných systémů, pokud nedošlo k odpálení. V případech únosů a vydírání se prověřují listiny, dopisy, případné anonymy. Pokud jde o pokračující majetkovou trestnou činnost, je využití této metody na místě.

*„Olfaktorika je důkazním prostředkem, který je založen na ohledání místa nebo doličné věci souvisejících s vyšetřovanou událostí, z nichž je sejmuta a fixována pachová stopa osoby formou pachové konzervy, dále na odběru a fixaci pachového vzorku osoby, jejíž kontakt s místem nebo předmětem souvisejícím s vyšetřovanou událostí má být dokázán, rovněž formou pachové konzervy, aby byla prostřednictvím kriminalistické komparace mezi takto získanými pachovými konzervami zjištěna nebo vyloučena individuální shoda.“*¹⁶

Kriminalistická olfaktorika není jako důkazní prostředek v procesním právu uvedena, přesto ji někteří soudci, zvláště při násilných a mravnostních trestných činech, využívají a jiní neuznávají.

¹⁵ Zákon 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, § 89 odst. 2

¹⁶ KLOUBEK, M. *Kriminalistická metoda olfaktorické identifikace osob*. Praha: Policejní Akademie ČR. Katedra kriminalistiky, 2007. 177 s. Vedoucí disertační práce prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc. str 105

8.1 Pachová stopa jako důkaz

Z nálezu Ústavního soudu ze dne 4. 3. 1998 vyplývá, že provedení odběru pachového vzorku osoby je úkon nezasahující do tělesné integrity osoby ve smyslu § 114 odst. 2 a 3 trestního řádu o prohlídce těla a jiných úkonech a lze jej provést i přes nesouhlas osoby.

Metodou pachové identifikace lze dokázat, že se osoba nacházela na místě činu, ale ne že čin spáchala. Také je možné podvržení falešné pachové stopy cizí osoby na místě činu.

„Pramenem důkazu v oboru olfaktoriky je pachová stopa vytvořená na místě nebo předmětu souvisejících s vyšetřovanou událostí jejich účastníkem.

Důkazní prostředek z hlediska trestního práva představuje procesní formu využití pramenu důkazu k provedení důkazu v trestním řízení.“¹⁷

V praxi je metodě pachové identifikace vytýkána neověřitelnost a nevědeckost, ale pokud jsou dodrženy předepsané podmínky, tak se jedná o spolehlivou důkazní metodu.

Pes je nestranný, živý nástroj, který nemá emoční ani jiný vztah k případu ani osobám jimž pach náleží.

Provedení důkazu metodou pachové identifikace je možné rozdělit na tři vzájemně související kroky:

1.krok – sejmutí otisků pachových stop na místě činu. Sejmutí otisků pachových stop musí být provedeno současně s prvním vstupem výjezdové skupiny. Tento úkon je uveden v § 113 trestního řádu o ohledání a musí být uveden v protokolu o ohledání místa činu. Otisky pachových stop odebírá kriminalistický technik, nebo psodod specialista. Musí být provedena fotografická dokumentace míst odkud byly pachové stopy odebrány. O počtu odebraných otisků pachových stop rozhoduje odpovědný vedoucí pracovník.

S vysokou pravděpodobností lze tvrdit, že osoba byla přítomna na místě činu, pokud je otisk pachové stopy odebírán z míst pevně spojených s terénem nebo konstrukcí budov (rámy oken, zárubně, strom). U mobilních předmětů (propiska, telefon) již tato jistota není. Je zde možnost donesení tohoto předmětu na místo činu jinou osobou.

---

¹⁷ KLOUBEK, M. *Kriminalistická metoda olfaktorické identifikace osob*. Praha: Policejní Akademie ČR. Katedra kriminalistiky, 2007. 177 s. Vedoucí disertační práce prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc. str 103

2.krok – odebrání pachového vzorku osoby u které má být prokázána nebo vyloučena přítomnost na místě činu nebo kontakt s určitou věcí. Jedná se o osobu proti které je trestní řízení vedeno, ale také o svědka nebo poškozeného. Tento úkon je uveden v § 114 odst. 2 a 3 trestního řádu o prohlídce těla a jiných obdobných úkonech a speciálně vyškolený policista vyhotoví o tomto provedeném procesním úkonu standardizovaný úřední záznam. Pachový vzorek osoby vloží do sklenice (pachové konzervy) a opatří červeným štítkem s popisem, uloží do kufru, zapečetí a neprodleně dopraví do střediska pachové identifikace.

3.krok – provedení metody pachové identifikace na odborném pracovišti. Většinou je porovnáván otisk pachové stopy z místa činu s pachovým vzorkem osoby, který je odebrán podezřelému nebo obviněnému. Psovod specialista, který se zúčastnil porovnávání obou vzorků bývá svědkem při soudním procesu.

Při praktikování metody pachové identifikace mohou být přítomni obhájci, soudní znalci, soudce nebo dozorový státní zástupce.

8.2 Dokazování ve vztahu ke kriminalistické olfaktorice

Důkaz

„Důkaz je v případě trestního, soudního či správního řízení věc nebo postup, které mohou přispět k objasnění projednávané věci v rámci dokazování, například výpověď, listina, doličný předmět, ohledání či rekonstrukce.“¹⁸

V přípravném řízení je důkazní proces na orgánech činných v trestním řízení. Důkazy zajišťují a hodnotí.

Dokazování jako takové probíhá až při soudním přelíčení, protože jen soud může obžalovaného uznat vinným nebo ospravedlnit.

Metodu pachové identifikace ovšem nelze provádět přímo před soudem při soudním jednání. Musí být prováděna pouze na odborném pracovišti s příslušným již výše uvedeným vybavením. V tomto případě soud pak určuje zda byl důkazní prostředek použit lege artis a zda je právně nezpochybnitelný. Z tohoto důvodu se psovod specialista, který prováděl metodu pachové identifikace přizván jako svědek k soudnímu jednání.

---

¹⁸ Wikipedia – Důkaz.

URL: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Důkaz> > [cit. 2011-25-3].

Důkaz nepřímý

důkaz přímý – by mohl být nález otisku pachové stopy na místě, které není veřejně přístupné (byt), ale kriminalistickou olfaktorickou nelze zjistit čas, kdy se dotyčná osoba na místě nacházela, ani zda páchala trestnou činností

důkaz nepřímý – otisk pachové stopy nalezené na místě veřejně přístupném

Důkaz obviňující

Břemeno důkazů nese vždy žaloba. V současné době není bohužel možné použít metodu pachové identifikace pro potřeby obhajoby, ačkoli při samotné pachové komparaci dochází i k získání takového poznatku, že osoba na místě činu nebyla přítomna.

9. Metoda pachové identifikace u některých Evropských zemí

Rusko

Ruská olfaktorika je na velmi vysoké úrovni. K dohledávání předmětů, které měl pachatel v ruce, nebo které ztratil, používají psa stopaře. Ten na stopě pachatele tyto předměty nalezne a označí.

Pachové vzorky techniků a školených pracovníků, kteří odebírají pachové vzorky jsou ukládány.

Pachy jsou odebírány několika způsoby, například smýváním a vyluhováním pachových látek organickými rozpouštědly.

K metodě pachové identifikace je využívána také krev. Krev nese stejný individuální pach člověka jako pot. Je speciálně upravena kondenzací pachových látek. K porovnávání postačí, kromě krve, pot z potních žláz. Krev jako zdroj pachové stopy má velkou trvanlivost.

Provádění metody pachové identifikace je rozdílný od provádění v České republice. Ruská metoda je založena na deseti konzervách rozestavených do kruhu.

Pachové konzervy rozstavuje kriminalistický expert bez přítomnosti psa i psovoda a poté vypracovává znalecký posudek pro potřeby soudu.

Polsko

Polská olfaktorika je stejně jako v Rusku na velmi vysoké úrovni. Je uznaným znaleckým oborem kriminalistické techniky.

Využívá rovněž lidskou krev jako zdroj individuálního pachu.

Metoda pachové identifikace je prováděna na pěti postech umístěných v řadě za sebou.

Pachové konzervy ukládá do postů kriminalistický expert bez přítomnosti psa i psovoda specialisty.

Německo

Ze všech států má nejdelší tradici v používání metody pachové identifikace. Základ a používání pochází z Německa.

Na pachové konzervy nepoužívá sklenice, ale nerezové nádoby.

Pachové konzervy ukládá do postů školený pracovník bez přítomnosti psa a psovoda, kdy umístění porovnávané konzervy určí hod kostkou.

Německé soudy požadují, pokud se mají rozhodovat v případě vazby, opakované přezkoušení metodou pachové identifikace dalším psem.

Stejně jako v České republice používají převážně feny německého ovčáka.

Maďarsko

Metoda pachové identifikace je zde na stejné úrovni jako v České republice.

Rozdíl je zde v ukládání pachových konzerv, který se liší v ukládání a evidování pachových vzorků pachatelů zvláště závažné trestné činnosti.

Při provádění metody pachové identifikace používají 5 postů v řadě za sebou.

Dánsko

Plně nevyužívají metodu pachových konzerv. Pracují na úrovni komparace od doličného předmětu zajištěného na místě činu k pachovému vzorku osoby.

Finsko

Finsko nemá odborné pracoviště, psy a ani psovody specialisty. Přesto využívá metodu pachové identifikace. Na základě mezinárodní smlouvy spolupracuje s dánskou policií.

Finské soudy vyžadují provedení metody pachové identifikace třemi různými psy.

Litva

Před 16 lety se Litva osamostatnila a odtrhla se od svazu sovětských republik. Při těchto zásadních společenských změnách je pochopitelné, že kynologie nebyla na prvním místě. Stále hledají optimální model kynologie, proto se v sousedních státech zúčastňují služebních stáží.

10. Plemena psů používaných v ozbrojených složkách

Jak bylo již uvedeno pes je nejstarším zdomácněným zvířetem. Ve které části kontinentu nastalo první sblížení psa s člověkem ovšem není známo. Jisté je, že se toto sblížení dělo na mnoha různých místech světa a proto už prapředkové psa vykazují značnou variabilitu. Z těchto odlišností začala vznikat různá plemena, lišící se navzájem barvou, druhem srsti, velikostí a stavbou kostry.

Přibližně z doby 10 000 let před našim letopočtem pochází zbytky koster psa, jenž byl nazván psem bažinným. Od něho odvozujeme vznik četných plemen dnešních špiců, pinčů a teriérů. Společným znakem je menší vzrůst, živý temperament, ostrost a ostražitost. Ze psa bažinného pochází dnešní knírač a doberman, kteří jsou pro tyto vlastnosti užíváni jako psi služební.

„Vývojově nejmladším prapředkem našich psů je pes bronzový (Vaniš familiaris matris optima), jehož zbytky byly nalezeny v četných sídlištích z doby bronzové (u nás kolem 4000 – 5000 let před našim letopočtem). Odvozujeme od něho všechna plemena ovčáků (německé, belgické, skotské apod.), která se mu velikostí, stavbou kostry a tvarem lebky nejvíc podobají.“¹⁹

Studium původu psa a různých plemen je ztíženo velkou variabilitou. Člověk vyšlechtil spousty různých plemen, z nichž některá již vyhynula, ale jiná nová vznikají a jsou šlechtěna, každé pro jiný účel.

„Služební psi zahrnují skupinu několika vývojově nepříbuzných plemen, která se zvláště dobře hodí k tzv. policejním účelům, tj. k obraně a stopování. Jejich společným znakem je nedůvěřivost k cizím lidem, ostrost, ostražitost, nebojácnost, útočnost, snadná učenlivost a věrnost svému pánu. Jsou to vesměs psi ušlechtilé tělesné stavby, prostředně velcí, silní, svalnatí, mrštní a vytrvalí, schopní značné tělesné námahy, a především psi výborného nosu.“²⁰

¹⁹ NAJMAN, J., NOVOTNÝ, J., Atlas plemen psů 3.vydání, Praha: Státní zemědělské nakladatelství v Praze, 1973. 161 s. str. 7-8

²⁰ NAJMAN, J., NOVOTNÝ, J., Atlas plemen psů 3.vydání, Praha: Státní zemědělské nakladatelství v Praze, 1973. 161 s. str. 52

10.1 Německý ovčák

Historie německého ovčáka začala před více než sto lety. Pruský rytmistr Max von Stephanitz předvedl prvního německého ovčáka Horanda von Grafrath na výstavě v Karlsruhe v roce 1899. založil také Svaz pro německé ovčáky, kde Horanda zapsal do plemenné knihy.

Německý ovčák je dnes nejžádanějším nejen služebním psem. Lidé si ho pořizují také jako rodinného psa.

Německý ovčák je všestranným psem a neexistuje oblast, kde by tento inteligentní pes zklamal.

Pro německého ovčáka jsou typické vyrovnaná povaha, temperament a radost z jakékoliv činnosti. Vzhledem k tomu, že je německý ovčák extrémně učenlivý a přizpůsobivý je velmi rozšířené jeho využití jako služebního psa.

Němečtí ovčáci bývají v zásadě zdraví psi, ale stejně jako každé plemeno mají své problémy. Jedním z nejvýznamnějších je dědičná dysplazie kyčelního kloubu. Postižená zvířata jsou vyřazována z chovu a pro služební účely jsou nepoužitelná a rovněž vyřazena. Toto onemocnění bývá spolehlivě zjištěno při provedení povinného rtg. vyšetření u ročního psa.

Německý ovčák je vhodný pro všechny disciplíny služební kynologie. V civilním sektoru je využíván, kromě loveckých účelů, ke všem druhům kynologických sportů od všestranného sportovního výcviku dle mezinárodních a národních zkušebních řádů, přes agility a pasení ovcí k disciplínám pomoci postiženým lidem. Ať už se jedná o psy záchranářské, asistenční, slepecké a canisterapeutické.

Standard plemene

Země původu: Německo.

Použití: Pracovní, ovčácký a služební pes.

Celkový vzhled: Středně velký pes, mírně obdélníkového tělesného rámce, silný, dobře osvalený, se suchými kostmi a pevnou stavbou těla.

Povaha: Vyrovnaná, sebejistá, přímá, dobromyslná, pozorná, ovladatelná, odvážná, tvrdá.

Velikost: Psi 60 až 65 cm v kohoutku, feny 55 až 60 cm.

Srst: Patrová s podsadou. Hustá, rovná, tvrdá krycí srst, která pevně přiléhá. Na hlavě a uvnitř uší, na předních stranách končetin, na tlapkách a na prstech je krátká; na krku delší a výraznější. Na zadní straně končetin je srst delší.

Zbarvení: Černé s červenohnědými, hnědými, žlutými až světle šedými znaky. Celočerná, vlkošedá. Nos musí být vždy černý. Bílé zbarvení je nepřipustné.

10.2 Belgický ovčák

V České republice má belgický ovčák velmi krátkou tradici. První byl dovezen v roce 1979 a to jen ráz tervueren. Malinoisové byli u nás poprvé vidět v roce 1986 v Hradci Králové na mistrovství Evropy služebních psů, kde jimi byli diváci nadšeni.

Belgický ovčák je chová ve čtyřech variantách:

Groenendael – černý, dlouhosrstý

Laekenois – šedý nebo červenohnědý, hrubosrstý

Malinois – červenohnědý, krátkosrstý

Tervueren – červenohnědý, dlouhosrstý

Z těchto variant je ve služební kynologii využíván typ malinois pro svůj nezdolný temperament, dobrou cvičitelnost a inteligenci. Je vhodný jak ke všestrannému výcviku, tak na speciální výcvik například vyhledávání drog, zbraní, kde je jeho neúnavnost prakticky využitelná a žádoucí.

Belgičtí ovčáci se dožívají vysokého věku a ani u veterinářů nebývají častými hosty. Výskyt dědičných onemocnění je minimální.

Standard plemene

Země původu: Belgie.

Použití: Pracovní, všestranný, rodinný pes.

Celkový vzhled: Pes střední velikosti, kvadratického rámce, otužilý, svalstvo suché, pevné.

Výška psi 62 cm a feny 58 cm.

Povaha: Ostražitý a aktivní, čilý temperament, smělý charakter, bez známek strachu a agresivity.

10.3 Dobrman

Dobrmani pocházejí z Německa. Proslavil je kolem roku 1880 Karl Friedrich Louis Dobermann. Po jeho smrti bylo toto plemeno pojmenováno po něm. Předpokládá se, že dobrman je kombinací několika plemen, jejichž vlastnosti byly žádoucí. Některá z nich jsou například: Rotvajler, Greyhound a další.

Dobrman je skvělým strážcem majetku a rodiny svého pána. V dnešní době již není běžným služebním psem, ač byl pro práci služebního psa přímo vyšlechtěn.

Jako spousta velkých plemen i dobrmani trpí na dysplazii kyčelního kloubu. Jako dědičnou nemoc se jí chovatelé snaží vymítit přísnou kontrolou.

Standard plemene

Země původu: Německo

Použití: Pracovní a rodinný pes.

Celkový vzhled: Vysoký, elegantní. Aristokrat mezi psy.

Povaha: Energický, odvážný, aktivní.

Srst: Krátká, tvrdá, hustá, pevně a hladce přiléhající.

Zbarvení: Černý, hnědý, modrý nebo plavý s pálením.

10.4 Rotvajler

Rotvajler byl původně pastevecký pes. Byl velmi oblíben také jako řeznický pes. Své jméno dostal po městě Rottweil am Neckar, kde bylo centrum obchodu s dobyt看kem a řezničtí psi tu byli velmi oblíbeni. Šlechtěním v čistokrevném chovu získal rotvajler na typové vyrovnanosti. Poměrně pozdě se zjistilo, že je pro své výborné vlastnosti vhodný i jako pes služební. Roku 1910 byl oficiálně uznán jako služební plemeno. Od těch dob se toto plemeno rozšířilo i za hranice Německa.

Standard plemene

Země původu: Německo

Použití: Výtečný obranný, doprovodný a služební pes.

Celkový vzhled: Více než středně velký, silný pes.

Povaha: Vysoká inteligence, ochota k práci, nepodplatitelnost, svéráznost a odvaha, dobromyslnost a věrnost.

Srst: Krátká, tvrdá, hrubá, rovná a těsně přiléhající. Předepsaná je podsada na krku a stehnech.

Zbarvení: Černé s ostře ohraničenými znaky na lících čenichu, hrudi a nad každým okem.

10.5 Knírač velký

V roce 1925 byl velký knírač oficiálně zařazen do seznamu služebních plemen psů, pro své skvělé povahové rysy. Knírač je velký dobrák, ale jen k domácím lidem. K cizím je velmi nedůvěřivý.

Standard plemene

Země původu: Německo

Použití: Pracovní a rodinný pes.

Celkový vzhled: Velký silný, silné zadní končetiny, drátovitá srst, odolná proti povětrnostním podmínkám. Rychlý, vytrvalý.

Povaha: Rychlý, temperamentní, přesto rozvážný a klidný pes, neúplatný a věrný.

Srst: Drátovitá, tvrdá, odolná.

Zbarvení: Základní barva je černá bez znaků a barevný ráz pepř a sůl.

10.6 Retrívři

Retrívři patří do skupiny loveckých psů jako slídiči, honiči a vodní psi. Pro svůj vynikající čich jsou v současné době využíváni jako psi služební při vyhledávání drog, výbušnin a zbraní. Retrívři jsou chováni v několika variantách:

Zlatý retrívř – pes se zlatou, bohatou srstí.

Flat – coated retrívř – celočerný.

Kudrnatý retrívř

Chesapeake bay retrívř

Labradorský retrívř

Z těchto variant se pro práci služebního psa specialisty využívá nejhojněji Labradorský retrívř a Flat – coated retrívř

10.7 Ostatní vhodné psi

Jako služební psi jsou využíváni také kříženci výše uvedených plemen a psi jim podobní. Vhodnost těchto psů není závislá na jejich vzhledu, ale na schopnostech a vrozených vlohách. Kvalita vycvičenosti a použitelnosti je ovšem závislá na lidském faktoru.

Závěr

Cílem této bakalářské práce byla analýza využívání služebních psů k pachové individuální identifikaci osob v průběhu trestního řízení, obeznámení se se stylem užívání této metody v jiných státech, kde je tato metoda uznávaným důkazem u soudu.

Metoda pachové identifikace je v České republice na vysoké úrovni a přesto je jí stále vytýkána nevědeckost a neověřitelnost. Touto metodou lze určit kdo byl přítomen na místě trestného činu, ale i to, že tam daná osoba nebyla.

Jak se ovšem s touto metodou posunout dál a získat pozici uznaného důkazu soudem? Je třeba se zamyslet na metodou pachové identifikace prováděné v Rusku. Tam je tato metoda na velmi vysoké úrovni, zvláště v používání krve, jako pachového vzorku pro individuální identifikaci. Tímto je vlastně řečeno, že pes je levný tester na DNA.

Je ještě dlouhá cesta ke zdokonalení této metody, aby se výsledky daly použít jako důkazní materiály.

Přesto tato metoda je velmi cenným prostředkem, který napomáhá nalézt a usvědčit pachatele trestného činu.

Seznam použité literatury

Literární zdroje:

ANTESBERGER, H. *Německý ovčák*. z německého vydání „Der deutsche Schäferhund“, Praha JAN VAŠUT 1999. 72 s. ISBN 80-7236-098-1

CÍSAŘOVSKÝ, M. *Plemena psů A-Z*. 1. vydání. Praha. BRÁZDA 1995. 270 s. ISBN 80-209-0256-2

DOLEŽAL, J., VOLF, Z. *Policejní kynologie a odorologie*: učební skriptum. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1998

EIS, V. *Pachové práce služebních psů*. Praha: Naše vojsko, 1954. 114 s.

HARTL, K. *Výchova a výcvik psa*. 1. vydání, Praha: Naše vojsko 1979. 236 s.

HRIB, N. *Pachová stopa – indicie nebo důkaz*. In sborník Pokroky v kriminalistice. Praha: Policejní akademie ČR 2004

HRUŠOVSKÝ, J. *Pes a jeho výcvik*. 2. vydání,. Praha: Naše vojsko 1990. 336 s. ISBN 80-206-0091-4.

CHMELÍK, j. a kol. *Místo činu*, Plzeň: Aleš Čeněk 2005. 303 s. ISBN 80-86-898-42-3

KRAJNÍK, V. *Kriminalistická identifikácia*. 1. vydání. Bratislava: Akadémia Políciejného zboru SR, 1997. 89 s. ISBN 80-8054-008X

MIKULICA, V. *Poznej svého psa*, 3. vydání. Litvínov: Dialog, 2004. 312 s. ISBN 80-85845-00-5

MUSIL, J. , KONRÁD ,Z. ,SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika* 2. vydání, Praha: C.H. BECK, 2004. 583 s. ISBN 80-7179-878-9, str. 74

NÁCHODSKÝ, Z. *Taktika policejní akce*. 1. vydání. Praha. ARMEX 1993. 233 s.

NAJMAN, J., NOVOTNÝ, J., *Atlas plemen psů* 3. vydání, Praha: Státní zemědělské nakladatelství v Praze, 1973. 161 s. str. 7-8

PORADA, V. *Teorie kriminalistických stop a identifikace*. Praha: Akademia 1987 328 s.

PROCHÁZKA, Z. *Chov psů*. 2. vydání, Brno 1994. 280 s. ISBN 80-209-0015-2

RŮŽIČKA , J. *Pes k obraně osob a ochraně majetku aneb Člověče, neboj se, máš-li psa!*. 1. vydání, České Budějovice: DONA, 1996. 171 s. ISBN 80-85463-76-8

RYNEŠ, M. *Pachové práce psů*. 1. vydání, České Budějovice. DONA 1997. 69 s. ISBN 80-85463-92-X

STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. 1. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7380-238-7, str. 120

STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 1. vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2005. 415 s. ISBN 80-86898-18-0

Disertační práce:

KLOUBEK, M. *Kriminalistická metoda olfaktorické identifikace osob*. Praha: Policejní Akademie ČR. Katedra kriminalistiky, 2007. 177 s. Vedoucí disertační práce prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc. str 105

Zákony:

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších platných předpisů

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších platných předpisů

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 80/2009, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky, při využívání metody pachové identifikace

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Důkaz> [2011-25-3]